

Важливим аспектом є те, що медіатор має задовольнити обидві сторони спору. Тому адвокат повинен підготувати свою оцінку ситуації для вирішення спору. Якщо ж одна сторона все ж таки бажає скористатися медіаційними послугами, то адвокату потрібно запросити другу сторону для вирішення конфлікту.

Отже, в такому випадку адвокат-медіатор зобов'язаний дотримуватися не лише етичних засад адвокатської діяльності, але й етичних засад медіації. Керуватися адвокат повинен Європейським кодексом етики медіаторів. Також, як адвокат, так і медіатор мають дотримуватися конфіденційності у справах. Якщо порівнювати медіатора без юридичної освіти та адвоката-медіатора можна виокремити певні переваги. Адже адвокат може не лише дійти до вирішення конфлікту, а й допомогти з офіційною частиною, тобто грамотно все оформити з юридичної точки зору. Також, на відміну від інших юристів, адвокату не властивий обвинувальний ухил ведення справ, тому він психологічно налаштований знаходити позитивні аспекти у своєму клієнті.

У межах дослідження варто також зауважити негативні аспекти. Можна зазначити те, що в Україні відсутні законодавчі норми стосовно повного правового регулювання процедури медіації. Зокрема, це значною мірою унеможливило використання процедури для вирішення будь-яких конфліктів. Наразі в Україні приймається проєкт Закону України «Про медіацію».

Отже, найпопулярнішим альтернативним методом вирішення конфліктів та спорів є медіація. Медіація повинна стати невід'ємною частиною адвокатської діяльності, бо потреба суспільства у медіаційних уміннях адвоката з кожним днем зростає. Вплив медіації на професійну діяльність адвоката має певні недоліки та переваги. Відповідно до законодавства України адвокат може поєднувати свою професійну діяльність з медіаційною. Інтеграція медіації в українську правову систему є важливим завданням не лише для інститутів громадянського суспільства, а й для держави.

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 24. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254>

2. Можайкіна О. С. Поняття та зміст основних принципів медіації в цивільно-правових відносинах. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 5. С. 55.

3. Махова Л. О. Переваги впровадження в Україні інституту медіації як позасудового способу врегулювання господарських спорів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 6. С. 125.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/shho-advokatu-potribno-znaty-pro-mediatsiyu/>

Тетяна БОРИСЕНКО

викладач кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Зародження такого явища, як «медіація» бере свій початок ще з часів давніх Афін, Стародавньої Греції та Риму. Саме тоді для мирного та об'єктивного врегулювання конфлікту, що виникав між людьми залучалась третя особа, яка мала бути незалежною та незацікавленою. Переважно в якості третьої особи, що мала вирішувати конфлікт, виступала особа похилого віку, яка, маючи багатий життєвий досвід, могла запропонувати сторонам конфлікту декілька варіантів мирного вирішення конфліктної ситуації.

У сучасному розумінні «медіація» як окремий альтернативний спосіб вирішення спорів зародилася в 60-70 роках ХХ ст. у США. Поява і динамічний розвиток процедури медіації в цій країні були зумовлені кризою судової системи. За таких обставин, беручи участь у медіації, сторони отримували реальну можливість швидко та ефективно вирішити власний спір. Із часом, численні переваги медіації, порівняно із судовим розглядом спору, стали причиною розширення географічних кордонів використання цієї

процедури. Так, медіація набула поширення у Великобританії, Канаді, Австралії і в більшості країн Європейського Союзу (Австрія, Італія, Німеччина, Нідерланди та інші). [1, с. 134]

Вітчизняні українські науковці, не зважаючи на те, що поняття «медіація» є широкоживим на міжнародному рівні та у зарубіжній правовій теорії і практиці, не дійшли єдиного підходу до розуміння самого змісту поняття «медіація».

Так, О. Белінська, під поняттям «медіація» розуміє добровільний та конфіденційний спосіб вирішення конфліктної ситуації, де медіатор у ході структурованої процедури допомагає учасникам конфлікту вступити у прямі перемовини з метою вироблення спільного рішення щодо проблеми. [2, с. 158–159]

М. Колеснікова та А. Шаповалова визначають медіацію, як техніку ведення переговорів за допомогою третьої нейтральної сторони (медіатора), яка не є суддею чи арбітром, – він не судить і не виносить жодних рішень, він нейтральний відносно сторін конфлікту, проте саме від нього залежить результат порозуміння, отримання найвигіднішого варіанту вирішення спору, який задовольнить обидві сторони. На думку науковців, важливою ознакою медіації є те, що вибір медіатора здійснюється спільно та добровільно, а цінність цього способу обумовлена розв'язанням протиріч шляхом зосередження безпосередньо на інтересах сторін (опонентів спору), досягнення взаємної згоди, а не на правових позиціях або договірних правах. [3, с. 44]

С. Корінний під інститутом медіації в адміністративному процесі запропонував розуміти особливий інститут права, якому властива внутрішня організація, взаємозв'язок юридичних норм, що у своїй сукупності становлять цілісну конструкцію, завдяки якій здійснюється регулювання правовідносин в адміністративному процесі між сторонами в адміністративній справі щодо вирішення їх публічно-правового спору шляхом залучення до цієї процедури посередника в особі судді задля досягнення примирення сторін у справі [4, с. 11].

Проаналізувавши запропоновані визначення поняття «медіації», можна виокремити такі основні принципи медіації: 1) добровільна участь; 2) рівність прав сторін; 3) незалежність, неупередженість та нейтральність медіатора; 4) конфіденційність інформації щодо процедури медіації.

Зважаючи на високу популярність та широке застосування процедури медіації для вирішення конфліктних ситуацій в різних країнах світу, у світовій практиці склалися певні моделі медіації. Так, на підставі дослідження різних видів медіації у зарубіжних країнах, М. Поліщук пропонує розглядати три такі основні моделі: 1) приватна (позасудова) медіація, що характеризується повною незалежністю від процесу розгляду спору судом; 2) присудова медіація, для якої властива певна координація із судовим процесом, але відмежування процедури медіації від суду як інституції; 3) медіація в межах судового процесу, для якої притаманним є локальний і персональний зв'язок із судом та діями, що реалізуються в межах розгляду справи судом [5, с. 53].

Що ж стосується вітчизняної практики застосування альтернативних способів вирішення адміністративних спорів, то Кодексом адміністративного судочинства передбачено можливість застосування сторонами у справі процедури врегулювання спору за участю судді. Така процедура ззовні, має багато спільного з медіацією, що призводить до необґрунтованого отождолення цих понять. Однак вони зовсім різні.

Порядок вирішення адміністративних спорів за участю судді регламентовано главою 4 розділу II Кодексу адміністративного судочинства України. Аналіз законодавчих норм дозволяє дійти висновку, що вирішення адміністративних спорів за участю судді може застосовуватися лише до початку розгляду справи по суті. Сама переговорна процедура здійснюється під керівництвом судді, який розглядає справу, а не медіатора. Адміністративний спір у такому випадку вважається вирішеним у разі примирення сторін, звернення позивача до суду із заявою про залишення позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем. Окрім цього, під час вирішення спору за цією процедурою суддя та сторони процесу зобов'язані дотримуватися процесуальних вимог та враховувати судову практику.

На відміну від процедури вирішення адміністративних спорів за участю судді, медіація, переважно, здійснюється за участю особи, яка має спеціальну підготовку, до того ж, сторони не обмежені предметом спору та можуть вийти за межі попереднього конфлікту та урегулювати інші спірні моменти.

Тому можна стверджувати, що у вітчизняній практиці розгляду адміністративних

справ процедура медіації в класичному її розумінні відсутня. Унаслідок цього деякі науковці вважають, що в адміністративних процедурах України гарною практикою буде запровадження такої моделі медіації, за якої право проведення процедур медіації залишиться за зовнішніми медіаторами права, якими може бути як професійний приватний медіатор із відповідною ліцензією, що уповноважений державою здійснювати діяльність з проведення медіації у порядку, встановленому законом, щось на кшталт приватного виконавця, або, залежно від категорії спору, уповноважений посередник від органу державної влади чи місцевого самоврядування [6, с. 165].

В Україні нагальною є потреба розвитку альтернативних методів вирішення спорів, серед яких – не лише арбітражі та третейське судочинство, а також переговорні процедури, в тому числі за участі нейтрального посередника – медіатора. О. Крутій вважає, що використання медіації свідчить про високу інституційну розвиненість суспільства, оскільки медіація забезпечує запобігання та розв'язання конфліктних ситуацій між суб'єктами публічного управління: органами публічної влади та структурами громадянського суспільства поза примусовими засобами. Це є особливо важливим в умовах глобалізації, коли збільшується напруженість у міжнародних відносинах та розширюється джерела конфліктної взаємодії. Тому, чим більше система публічного управління країни відкрита до паритетності та інноваційності у вирішенні конфліктів, тим вище її потенціал стійкості до протистояння конфліктним та соціально напруженим ситуаціям на міжнародному рівні [7, с. 11-12].

Однак, для повноцінного запровадження медіації в сучасний Український правовий простір, необхідно вирішити деякі проблемні питання, що наразі існують у цій сфері. І основною з них є створення належної правової основи для ефективного врегулювання конфліктів за допомогою медіації відповідно до європейських стандартів і норм міжнародного права. Необхідним є утворення законодавчої бази, яка б містила основні принципи медіації, сферу її застосування, коло справ, у яких можливе призначення медіації, вимоги до медіаторів та умови набуття статусу медіатора, правовий статус медіатора, максимальні строки проведення медіації для уникнення невинуватого затягування процедури учасниками. Вирішенням цієї проблеми повинен стати Закон України «Про медіацію», який наразі вже прийнятий Верховною Радою України у другому читанні.

1. Поліщук М. Я. Поняття медіації як альтернативного методу вирішення спорів. Держава і право. 2014. URL : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Oty6-iL0v34J:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiin/irbis_nbuv/cgiirbis4.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/dip_2014_65_22.pdf+&cd=15&hl=ru&ct=clnk&gl=ua

2. Белінська О.В. Медіація – альтернативне вирішення спорів. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 158-173.

3. Колеснікова М. В. Шаповалова А. О. Актуальність впровадження інституту медіації в законодавстві України. *Правові горизонти/Legal horizons*. 2017. С. 41-46. URL : <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/57892>.

4. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України, автореф. дис. канд. наук: 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційн право». Ужгород, 2019, 22 с.

5. Polishchuk, M. Ya. (2016) Modeli mediatsiyi: porivnyal'no-pravovyy analiz dosvidu zarubizhnykh krayin [Models of mediation: comparative legal analysis of the experience of foreign countries]. *Sudova ta slidcha praktyka v Ukrayini*. Вуп. 2. S. 52-56. [in Ukr.].

6. Берлач А. І., Издебська У. І. Медіація в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 4. С. 161-167. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2020_4_27.

7. Крутій О. М. Медіація як комунікаційний засіб розвитку корпоративної культури публічного управління в умовах глобалізації / *Державне будівництво*. 2019. № 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2019_2_4.